

Курилик. Вдивляння

ОЛЬГА ЧАПЛЯ

30 ЛИПНЯ 2025

Здавалося, що в Канаді про Курилика знають усі, крім мене. Чимало українських канадців пишається його роботами у своїх домашніх колекціях, а ще більше — за кожної доброї нагоди дозволяє погортати і роздивитися альбомні видання його творів, здебільшого ілюстрованих оповідей, адже Василь Курилик — більше знаний усе-таки як William Kurelek — був і художником, і письменником.

Василь Курилик, полотно із серії «Український першовідкривач», 1970-ті роки

Василь Курилик був надзвичайно популярний за життя і залишається визнаним у світі, але замало відомий в Україні. Йому двічі вдалося приїхати на землю своїх предків, зокрема в Борівці — буковинське батьківське село. Як і багато канадських українців його генерації, мистець ріс в українському мовному й культурному середовищі, англійською ж почав говорити лише у школі. У юності він був певен, що одружитися мусить тільки з українкою. Уже в зрілому віці вирішив повернутися до української форми імені — Василь замість William, а на відкриття своїх виставок у Торонто вдягав вишиванку. Україна була важливою не тільки для ідентичності, а й для творчості Курилика: одна з перших робіт, які принесли йому успіх, — це «Запорозькі козаки» 1952 року; одна з останніх — 72 ілюстрації до англійського перекладу Франкового «Лиса Микита», що побачив світ 1978-го — через рік після смерті художника.

Життя Василя Курилика почалося 1927 року в преріях канадської Альберти. Згодом сім'я переселилась до Манітоби, а ще за кілька років Курилик вступив на студії в Торонто. Навчання, втім, довелося перервати: мистець страждав від хронічної депресії та незрозумілого болю в очах, тому вирішив поїхати до Англії на лікування, де творчість була елементом терапії. Тут також відбулося щось дуже важливе: Василь Курилик став ревним римо-католиком, а цей вибір визначив його подальші орієнтири.

Повернувшись до Торонто, художник сподівався знайти працю обрамлювача картин. Він приніс три свої роботи Авромові Айзаксу, щоби показати майстерно виготовлені рами, а знайшов агента, який організовував його виставки, усіяко підтримував, а зрештою опікувався пам'яттю та спадщиною.

Найпопулярнішими картинами Курилика були сюжети з життя в преріях: вони здобували величезний успіх на виставках й одразу продавалися. Ці роботи сам автор називав «potboiler», не вважаючи їх занадто якісними. Він прагнув насамперед проповідувати творчістю. Завдяки неймовірній продуктивності художника, який спав лише 5 годин на добу, великі виставки відбувалися двічі на рік — й одна з них була на релігійну тематику.

«Я намалював те, що, на мою думку, людям важливо побачити», — це налаштування легко відчуті в усіх роботах Василя Курилика. Його друзі розповідали: він чітко бачив те, що хотів сказати фарбами на полотні. Його візія часто межувала з візіонерством. Йому важило вдивлятися й оповідати — фарбою і словом.

В автобіографії з назвою «Someone with me» («Хтось зі мною») Василь Курилик поділився відкриттям: «Однак я впевнений, що більше не самотній у своїй подорожі цим трагічним, загадковим, але чудовим світом. Зі мною є Хтось — і завжди був. І Він попросив мене встати, бо є робота, яку треба виконати». Пошук та усвідомлення Його присутності коштували

мистцеві страждань і зусиль, насамперед вдивляння в себе. Інтеріоризацією позначений особливо початковий період творчості.

Полотно із пізнішою назвою «A Portrait of the Artist as a Young Man» («Портрет митця замолоду»), датоване 1950 роком, відсилає до однойменного роману Джеймса Джойса, який вразив Курилика так, що той долучився до мистецького діалогу. На передньому плані картини, власне, зображений мистець, що дивиться на глядача, ба навіть вдивляється в нього, а непропорційно велика рука з пензлем конкурує з очима у змаганні за фокус. Тло — ніби колаж із різних сюжетів — зображає внутрішній світ молодого художника.

Василь Курилик, «Автопортрет», 1957 рік

«Автопортрет» 1957 року подібний за стратегією, але відмінний за настроєм і колористикою. Величезну різницю у баченні та сприйнятті себе можна пояснювати релігійним перетворенням

Курилика. І хоча минуло тільки сім років після «молодого» автопортрета, а погляд так само проникливий, на обличчі мистця тепер помітна впевненість — він-бо бачить себе і світ в іншому, яснішому світлі, тому прагне це світло демонструвати. Тлом цієї версії себе стала «дошка з фотографіями-іконами-рисунокми». У світі Василя Курилика з'явився лик Христа з Туринської плащаниці, ікона Божої Матері Неустанної Помочі (може, не найочевидніший вибір для римо-католика, але традиційний для українця), кілька портретів близьких осіб і групових «знімок», на одній із яких молодь, вбрана у традиційні українські строї. У лівому верхньому кутку картини, над головою художника, розміщена найяскравіша листівка — жовто-золоте символічне зображення Бога-Отця з підписом: «Late have I loved you, O Beauty ever ancient, ever new».

Повторюючи відомі слова святого Августина, Василь Курилик визнав, що духовну перемену супроводжує і зміна творчих орієнтирів. Приблизно в 1953–1954 роках він був загублений і сліпий, ішов змертвілим полем із простягненими руками, бо не бачив, бо просив допомоги, бо потребував намацати іншого, а тоді, може, обійняти. На автобіографічному полотні «Where am I? Who am I? Why am I?» («Де я? Хто я? Чому я?») у персонажа заплющені очі, але відкритий розум і готове до вдивляння серце, тож він запитує, ким є, щоб пізнати також, ким не є. Він готовий іти, щоби знайти відповіді. 1953 року Курилик показав себе у «Pre-Maze» («Перед-Лабіринті»), з якого намагається вийти, а вже 1955-го (досі із заплющеними очима) стояв навколішках на зеленій траві під синім небом, біля стежки до дерева на горбочку, із простягнутою рукою, взиваючи: «Lord, that I May See» («Господи, дай мені побачити»). Очевидно, Господь побачив щирість прохання і відгукнувся у своєму милосерді, і виявив Свою ласкаву присутність, яка наповнила сенсом Куриликові життя і творчість.

Василь Курилик, «Де я? Хто я? Чому я?»,
1953–1954 роки

Великим проєктом Василя Курилика була серія «The Passion of Christ» («Страсті Христові») —

ілюстрації кожного рядка зі Страстей Христових за Євангелієм від Матея, загалом 160 зображень. Автор вбачав у ній насамперед спосіб ефективного проповідництва й хотів, щоб його мистецтво досягло максимальної аудиторії. 1975 року серія вийшла в альбомному форматі. Кожна з картин має відповідний підпис із Євангелія, тож гортання книжки можна вподібнити до перегляду фільму, де читання замінює аудіосупровід.

Євангеліє стало практичною цінністю Курилика, свою віру він перетворив на діяльність: скромний побут і професійний успіх давали змогу допомагати нужденним. Сам мистець вважав творчість способом служіння Богові.

Окрім релігійної тематики, Василь Курилик працював і з іншими — чи не найвідомішими його творами досі залишаються сюжети з канадського життя. Особливо близькою йому була тема українських іммігрантів перших хвиль, які в пошуках кращого життя океанськими хвилями до невідомого. Навіть у на позір світські роботи автор вкладав християнське повідомлення: якщо не моральний урок, то свідчення Краси, яка для Курилика була проявом слави Творця — видимої у всьому, якщо вдивлятися.

З-поміж учителів Василя Курилика впізнаються Брейгель, Босх, ван Гог, мексиканські художники; та й сам художник став зразком для багатьох, як-от для Петра Шостака — мистця, що творить на острові Ванкувер і довго викладав в Університеті Вікторії.

Моя старша подруга з Вікторії пригадує: «То була зустріч у паньства Стефанюків з Оттави у сімдесят сьомому році. Лідія Касіячук, що жила у Вікторії, організовувала такі виставки при церквах. Українські художники приїжджали з України в совєтських часах і продавали свої твори, вони мали виставки. То в таких okazіях ми купували таку творчість. Після такої виставки ми мали вечеру. Він вже хорував. І він сидів на кріслі, такому кращому, вигідному, в куточку вітальні. І люди підходили до него як до якогось святого або до єпископа, представляли себе, трошка поговорили і відходили. Так шо то була така черга людей, які мали нагоду особисто з ним поговорити на дві-три хвилини. То я то пам'ятаю. Він був знаний в той час. То Курилик. То так почесно було... Дивно виглядало, правда? І він скоро після того помер».

Коли відчиняться двері ліфта на верхньому рівні Галереї мистецтв Онтаріо, що в Торонто, ви побачите перед собою величезне полотно зимової Канади, на яку дивився і малював українець. А тоді розглядатимете багато інших велетенських, супердетальних, незвичних і водночас дивовижних картин, які запрошують вдивлятися і захоплюватися тим, що в Куриликових рамах, як і самими Куриликовими рамами. Бо так Курилик живий.

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in
/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php on line **284**